ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

FELSEFE 11

Ünite

15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ

Konu

- 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ
- 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN GÖRÜŞLER
- BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNE ETKİSİ

OGM MATERYAL

http://ogmmateryal.eba.gov.tr

4. SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili öğrenciler bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız.

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

MS 2-MS 15. yüzyıl arası Avrupa'da egemen olan düşünsel yapı, 12. yüzyılla birlikte değişime uğramaya başlamıştır. 15. yüzyıla gelindiğinde ilk olarak İtalya'da kendini hissettiren bu durum, zamanla Avrupa coğrafyasını sarmıştır. Avrupa'da yaşanan bu döneme "yeniden doğuş" anlamına gelen Rönesans adı verilir. Yeniden doğuş, MÖ 6-MS 2. yüzyıl felsefesinin yeniden ele alınmasını işaret eden bir kavramdır.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

2

15-17. yüzyıl felsefesini anlayabilmek için öncelikle skolastik düşünceyle olan farkının bilinmesi gerekir.

- Skolastik felsefe terim olarak "okul felsefesi" anlamına gelir.
- MS 2-15. yüzyıl felsefesinin sonunda Hristiyan felsefesi için kullanılan bir terimdir.
- Dönemin sonunda açılan üniversiteler, skolastik felsefenin en iyi anlaşıldığı yer olmuştur.
- Skolastik felsefe, kilisenin öğretim sisteminde yer aldığı için, teolojiye (ilahiyata) dayanmış ve onu desteklemiştir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

3

- Skolastik felsefenin amacı vahiylerin akılla ispatlanması, denetlenmesi ve açıklanması için, dinin önermelerine felsefî kavram üretmektir.
- Amaç yeni bir bilgi üretmek olmayıp, inancı akıl yoluyla temellendirmek ve karşı düşünceleri çürütmek için gerekçeler bulmaktır.
- Aristoteles felsefesi ve mantığı, Skolastik felsefenin en önemli kaynağı durumundaydı. Skolastik dönem sonrası bu düşünceye ait olan tüm unsurlarda değişim yaşanmıştır.
- Rönesans'la başlayıp 17. yüzyılda pekişen düşünce sistemine **modern düşünce** adı verilir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

Hatırlıyor muyum?

4

Skolastik düşünce ve modern düşünce arasındaki farklar şöyledir:

SKOLASTİK DÜŞÜNCE

- Felsefenin konusu teolojidir.
- Teoloji felsefeye egemendir.
- İnanç merkezlidir.
- Düşünürler kiliseye bağlıdır.
- Aristoteles fiziği kabul edilir.
- Dünya merkezli evren anlayışı hakimdir.
- Bağımsız birey anlayışı yoktur.
- Evren Tanrıyla açıklanır.
- Bilim ve akıl, Tanrı'nın yarattığı evreni anlamak içindir.
- Doğa dinle açıklanır.
- Toplumsal yaşam (ahlak, hukuk) dine bağlıdır.
- Hukuk, kilisenin etkisindedir.

MODERN DÜŞÜNCE

- Felsefenin konusu insan, doğa ve evrendir.
- İnsan merkezlidir.
- Birey ön plandadır ve özgürleşmiştir.
- Toplumsal yaşam dünyevileşmiştir.
- Hukuk alanında devlet belirleyici unsurdur.
- Düşünürler özgürdür.
- Bilim, felsefenin konusudur.
- Bilim sağlayacağı yarardan dolayı önemlidir.
- Evren ve doğa, deney ve akılla açıklanır.
- Aristoteles fiziği ve dünya merkezli evren anlayışı sorgulanır.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

5

15.Yüzyıl - 17.Yüzyıl Felsefesinde Öne Çıkan Görüşler

Hümanizm

Bilimsel Yöntem

Kartezyen Felsefe

Hukuk Felsefesi

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

6

· Hümanizm bu dönemin en belirgin özelliğidir ve Rönesans'ta yani 15.-16. yüzyıllarda Avrupa'da görülen bir yönelimdir.

· İlk olarak İtalya'da ortaya çıkmıştır.

·Hümanizm, insanın kendini araştırmasıyla, Antik Çağın düşünce ve sanat kaynaklarını araştırmaya yönelmesiyle belirginleşen bir düşünce ve eğitim programıdır.

·Hümanizm, modern düşünceyi temsilen, Skolastik düşüncenin çileci ve gizemci bakış açısıyla bağlarını koparıp dünyanın güzellikleriyle ilgilenir.

· İnsanın insan olarak değerine duyulan saygı vardır.

· Birey ön plandadır.

· Özellikle sanat alanında kendini göstermiştir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

Hatırlıyor muyum?

7

- 15-17. yüzyıl, bilim ve bilimsel yöntemin geliştiği dönemdir.
- Skolastik düşüncede deney ve gözlem yerine otoritelerin bilgilerine dayanarak bilimsel konularda açıklamalar yapılmıştır. Oysa 15 ve 17. yüzyılla birlikte gözlem, kontrollü deney, hipotez ve matematiksel hesaplama ile bilimin yöntem kazanmasına katkı sağlanmıştır.
- Tartışılmaz otorite kabul edilen Aristoteles'in bilim anlayışı sarsılmıştır.
- 17. yüzyıl düşünce dünyasının ve modern felsefenin ilk filozoflarından Francis Bacon, "bilgi güçtür" diyerek doğanın bilgisine ulaşmanın en güvenilir yolunun bilim olduğunu ve bilimsel yöntemin bu bilgiyi sağlayabileceğini savunmuştur.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

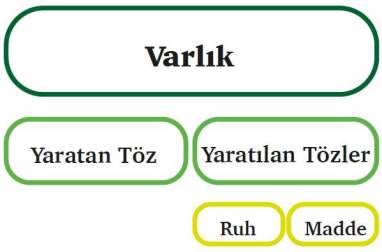
8

Kartezyen Felsefe Descartes felsefesi olarak da bilinir. Yöntemli bir felsefedir. Descartes, tüm bilgilerden şüphe ederek kendisinden şüphe edilmeyen bilgilere ulaşmayı hedefler. Tüm bildiklerinden ve duyumsadıklarından şüphe duyan Descartes düşünme eyleminden kuşku duyamayacağını belirtir ve "Düşünüyorum, o hâlde varım." diyerek felsefesine düşünen "ben"i temel alır.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

9

- Descartes'e göre varlık alanında iki ana töz vardır: yaratan töz ve yaratılan tözler. Yaratan töz, kendinden başka hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ve her şeyi yaratan sonsuz tözdür.
- Yaratılan töz ise birbirine indirgenemeyen iki alt tözden oluşan ve aynı zamanda sonlu olan ruh ve madde tözleridir.
- Ruh akla karşılık gelen, düşünen tözdür.
- Madde ise uzayda yer kaplayan tözdür. Dolayısıyla Descartes, düalist bir anlayış sergiler.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

10

16.yüzyıldaki coğrafi keşifler ile bilim ve teknik alandaki gelişmelerle birlikte feodalite sistemi ve kilise gücünü kaybetmiştir. Rönesans'ta coğrafi keşiflerin artması ve yeni ekonomik kaynakların doğmasıyla birlikte burjuva sınıfı güçlenmiştir. Bu değişimler; ulus kimlik bilincinin ve reform hareketlerinin, devlet ve hukuk üzerine düşüncelerin artmasını sağlamış, devlet ve hukuk sistemlerinin yeniden tartışılmasına sebep olmuştur. Siyaset kapsamında devlet ve hukuk üzerine Niccolo Machiavelli ve Thomas Hobbes'un görüşleri önemlidir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

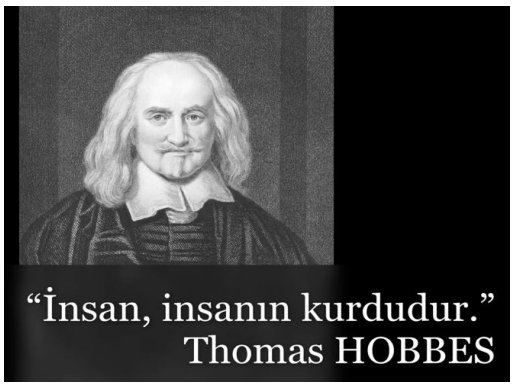
11

Machiavelli, İtalya'nın güçlü bir prens tarafından yönetildiği zaman ulusal birliğin sağlanabileceğini ileri sürer. Prensin mutlak güç sahibi olması gerektiğini ve bütün kurumların ona bağlı olmasının zorunlu olduğunu belirtir. Ona göre "Amaca ulaşmak için her yol mübahtır." ve prens bu ilkeye göre devleti yönetmelidir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

12

Hobbes'a göre devletin ortaya çıkması zorunludur. "İnsan insanın kurdudur." sözüyle can güvenliği olmayan insanların zorunlu olarak haklarını bir yöneticiye veya bir sınıfa devrederek yapay olan devlet sistemine geçtiklerini belirtir. İnsanlar, zorunlu olarak haklarını bir yöneticiye veya bir sınıfa devrederek aralarında toplumsal bir sözleşme yapmışlardır.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

13

- Hukuk felsefesi açısından 15-17. yüzyıl felsefesinde ütopyalarla karşılaşılır.
- Ütopya, hayalî bir devlettir.
- İstenilen ideal yönetim ve toplum, bu hayalî devlette tasarlanır.
- Bunlar arasında Thomas More'un "Ütopya" adlı eseri bu tür eserlere isim olmuştur.
- Bu tür eserler, insanlar için ideal olan anlayışları içerir.
- Önerilen sistemde insan değerlidir ve adalet hâkimdir.
- Bu eserlerin önemi, iyi bir yaşam düzeni kurulmasına düşünsel bir katkı sağlamasıdır.
- İstenilen, olumlu ütopyaların yanı sıra istenilmeyen, ters ya da bir başka deyişle distopya olarak adlandırılan ütopyalar da vardır.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

14

- **İstenilen Ütopyalar**
  - **Platon** "Devlet"
  - **Farabi** "El-Medinetü'l Fazıla
  - **Thomas More** "Ütopya"
  - **Campanella** "Güneş Ülkesi"
  - **Francis Bacon** "Yeni Atlantis"
- **Korku Ütopyaları**
  - **Aldous Huxley** "Yeni Dünya"
  - **George Orwell** "1984"

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

15

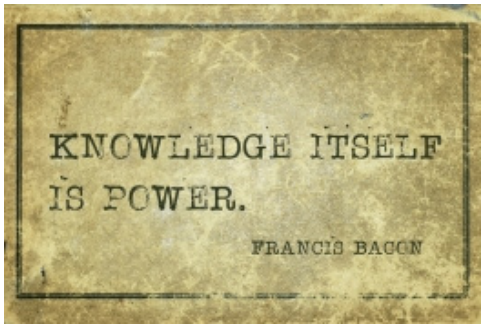

15-17. yüzyıl, bilim ve bilimsel yöntemin geliştiği dönemdir. Bu dönem Colomb'tan, Kopernik'e, Galileo'ya, Newton'a, yerin keşfinden göğün keşfine kadar uzanır. Doğa anlaşılabilir ve genel ilkelerle, yasalarla açıklanabilir.

- 15-17. yüzyıl dönemine kadar Aristoteles etkisi altındaki Ptolemy (Batlamyus) tarafından ileri sürülen dünya merkezli evren sistemi kabul edilmiştir.
- Yasaları birbirinden farklı Ay altı ve Ay üstü olmak üzere iki ayrı evrenin tasarlandığı bu sistemde Güneş ve diğer gök cisimlerinin Dünya'nın etrafında döndüğü ileri sürülmüştür.
- İkili evren anlayışına karşı çıkan Kopernik, gök cisimleriyle dünyadaki cisimlerin fiziksel özelliklerinin aynı olduğunu savunmuş ve evrenin Dünya merkezli değil Güneş merkezli olduğunu belirtmiştir.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

16

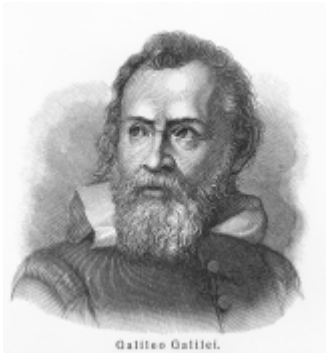

- Dönemin filozofu Francis Bacon (1561 - 1626), Aristoteles'in tümdengelim yöntemini eleştirerek "tümevarım" yöntemini öne sürer.
- Tümevarım kullanılarak gözlem ve deneyle olgulara yapılan genellemeler esas alınmalıdır.
- Ona göre "Bilgi güçtür."
- Doğanın doğru bilgisi için ilk önce ona yönelen zihin; kuruntulardan, ön yargılardan, yerleşik tabulardan ve putlardan kurtulmalıdır.
- F. Bacon ön yargıları, yerleşik tabuları "idol'' olarak adlandırır.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

Hatırlıyor muyum?

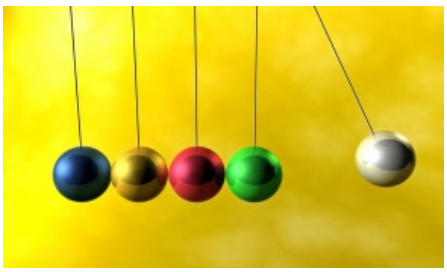
17

- Galileo Galilei (1564 - 1642), deney sonuçları ile matematiği birleştirmiştir.
- Kopernik' in güneş merkezli evren sistemini savunduğu için kilise tarafından engizisyon mahkemesinde yargılanmıştır.
- Çalışmaları, modern fiziğin temellerini oluşturması açısından önemlidir.
- Bilimin inceleme nesnesi olan doğa, zorunlulukların egemen olduğu, insan aklından tamamen bağımsız bir alandır.
- Galileo'nun bilimsel çalışmalarından öne çıkanlar arasında onun "eylemsizlik ilkesi" ve "serbest düşme yasası" gelir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

18

- Isaac Newton(1643 - 1727), fiziğin en önemli yasalarından kabul edilen "hareket yasalarını" ortaya koymuştur. Bu yasalarla cismin hareketinin matematiksel olarak hesaplanabilmesinin önü açılmıştır.
- Newton, hareket yasalarının yanında kütle üzerine yapmış olduğu incelemelerle de günümüzde yer çekimi kanunu olarak bilinen "Kütle Çekim Yasası" nı keşfetmiştir.
- Newton'un fiziksel, mekanik ve düzenli evren anlayışı kendisiyle aynı dönemde yaşamış filozoflardan olan Leibniz tarafından ele alınmış ve felsefi anlamda geliştirilmiştir. Bu anlayış bilim ve felsefeyi derinden etkilemiştir.

Hatırlıyorum 2 Puan	
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan	
Hatırlamıyorum 0 Puan	

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN	PUAN	PUAN	TOPLAM PUANINIZ
0-11	12-27	28-36	
KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ	ÇALIŞMALISINIZ	ÇOK İYİ	

1 - 14. maddelerin konu özetleri

15 - 18. maddelerin konu özetleri

Eşleştirme

Kutucukların içindeki açıklamaları sayfanın sağ tarafında yer alan kavramlar veya filozoflarla eşleştirip uygun olan harfleri kutucukların yanındaki yuvarlağın içine yazınız.

1	İnsanın akıl yoluyla kesin bilgilere ulaşabileceğini ve bu bilgilere dayanarak yaşamı boyunca elde ettiği bilgilerin doğruluğunu ortaya koyabileceğini iddia eder. "Düşünüyorum, o hâlde varım." der.	◯	Ütopya A
2	Gök cisimleriyle dünyadaki cisimlerin fiziksel özelliklerinin aynı olduğunu savunmuş ve evrenin Dünya merkezli değil Güneş merkezli olduğunu belirtmiştir. Bu düşüncesi, düalist (ikici) evren anlayışından monist (tekçi) evren anlayışına geçilmesinde etkili olmuştur. Aynı zamanda insanın merkeze alındığı bir felsefi anlayışın doğmasına da öncülük etmiştir.	◯	Distopya B
3	Rönesansla başlayıp 17. yüzyılda pekişen düşünce sistemidir. Felsefe, bilimi temel almıştır. Birey ve bireyin düşüncesi tüm yönleriyle öne çıkarılmıştır. Aklın bilimsel yöntemi kendine kılavuz etmesi beklenir.	◯	N. Machiavelli C
4	Her türlü bilgiden şüphe duymak suretiyle yanılgılardan kurtulup sağlam bir temele ulaşmayı ve bu temele dayanarak doğru bilgilerin oluşmasını içerir. Başka bir ifadeyle Descartes, bilgilerden şüphe ederek kendisinden şüphe edilmeyen bilgilere ulaşmayl hedefler.	◯	Modern Düşünce D
5	Hobbes, herkesin herkesle savaştığı bir ortamı "İnsan, insanın kurdudur." şeklinde betimler. İnsanlar, haklarını bir sözleşme ile bir yöneticiye veya bir sınıfa devretmesi sonucu yapay olan devlet sistemine geçmişlerdir. Egemenliğin kaynağı bu sözleşmedir.	◯	Bilimsel Yöntem E
6	İtalya'nın güçlü bir prens tarafından yönetildiği zaman ulusal birliğin sağlanabileceğini ileri sürer. Prensin mutlak güç sahibi olması gerektiğini ve bütün kurumların ona bağlı olmasının zorunlu olduğunu belirtir. Ona göre "Amaca ulaşmak için her yol mübahtır." ve prens bu ilkeye göre devleti yönetmelidir.	◯	Descartes F
7	Filozofun zihninde olan ideal bir düzen tasarımıdır. Kelime Yunanca "olmayan ülke" anlamındadır. Gerçekleşmesi bugün için imkânsız hayali toplum ve devlet tasarımlarını ifade eder. Var olan toplumsal düzene eleştirel yaklaşır.	◯	Galileo G
8	Bilgiye ulaşmak için izlenen yoldur. Gözlem, deney, ölçme, tümevarım, tümdengelim gibi yöntemlerle olayların nedenlerini araştırır.	◯	Metodik Şüphe H
9	Hem felsefede hem de mekanik alanda çalışmalar yapmıştır. Bilimsel çalışmalarını olgu ve gözleme dayandırır. Doğayı matematiksel bir dil ile açıklamaya çalışmıştır. Felsefede matematiksel düşünce modellerinin gelişmesine katkı sağlamıştır.	◯	Kopernik I
10	Bilimin hızlı gelişimi ve 20. yüzyılda yaşanan savaşlar, insanlığı tehdit eden teknolojik gelişmeler filozofların kaygılarını artırmıştır. Filozofların olmasından korktukları gelecekte olabilecek baskıcı yönetimleri betimler. Korku ütopyaları da denir.	◯	Toplumsal Sözleşme İ

Boşluk Doldurma

Aşağıda karışık olarak verilen kelime ya da kelime gruplarını uygun olan boşluklara yazınız.

Francis Bacon	Thomas Hobbes	Kartezyen felsefe	Skolastik düşünce
Newton	Galileo	Bilimsel yöntem	Hukuk felsefesi
İstenen ütopyalar	Hümanizm	Kopernik	Descartes

1. ..... de felsefenin konusu dindir, teoloji felsefeye egemendir, düşünürler kiliseye bağlıdır ve düşünceler inanç merkezlidir.
2. 15. ve 17. yüzyıl felsefesinin öne çıkan görüşlerinden biri olan ..... insanın merkeze alındığı ve aklın ön plana çıkarıldığı bir bakış açısı, bir yönelimin adıdır.
3. 17. yy modern düşüncesinin önde gelen filozoflarından biri olan ..... bilginin güç olduğunu, bilgiye ulaşmanın en güvenilir yolunun ise bilim olduğunu, bilimsel yöntemin bu bilgiyi sağlayabileceğini savunur.
4. ..... kesin bilginin varlığını ortaya koymaya çalışan yöntemli bir felsefedir. Düşünen 'ben'i temele alan, her türlü bilgiden şüphe duyarak sağlam bir temele ulaşmayı hedef edinen Descartes'a ait bir felsefedir.
5. Varlık anlayışı açısından düalist bir bakış açısına sahip olan, varlığın yaratan töz ve yaratılan töz olmak üzere iki ana tözden meydana geldiğini savunan filozof ..... tır.
6. ..... 15. ve 17. yüzyıl felsefesinin öne çıkan görüşlerinden biridir. Rönesans'ta reform hareketleri ile birlikte kilisenin etkisi azalmış devlet, hukuk ve siyasete dair düşünceler artmıştır.
7. İnsanların doğal durumda eşit olduklarını, fakat çıkarları için mücadeleleri sonucu çatışmaların ortaya çıktığını bu nedenle çatışmaları önleyecek bir gücün olması gerektiğini savunan düşünür ..... tur. İnsanların mücadele içinde olduğu bu durumu 'İnsan, insanın kurdudur.' ifadesiyle özetler.
8. ..... eşitlik, mutluluk ve adaletin olduğu tüm insanların yaşamak isteyeceği ideal bir devlet tasarımıdır. Platon'un 'Devlet', Campanella'nın 'Güneş Ülkesi', F. Bacon'ın 'Yeni Atlantis' adlı eseri bu tür devlet tasarımlarına örnektir.
9. ..... hem felsefe hem de mekanik alanda yapmış olduğu çalışmalarla bilinir. Felsefede matematiksel modelin gelişimine katkı sağlamıştır. 'Eylemsizlik ilkesi' ve 'Serbest düşme yasası' en çok bilinen bilimsel çalışmalarıdır.
10. ..... geleneksel felsefenin metafiziksel açıklamalarını eleştiren, felsefede nedensel açıklamaların gelişimine katkı sağlayan, bilimsel alanda ise 'Kütle Çekim Yasası'nı keşfeden düşünür ve bilim insanıdır.

Aşağıda yer alan çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Skolastik felsefenin temel özelliği, Hristiyan inancının öğretilerini akılla anlaşılır kılmaktır. Skolastik felsefede teoloji egemendir. Felsefi çalışmalar dinsel kabullerin doğrultusunda yapılmaktadır. Akıl-inanç probleminde aklın yetersizliği vurgulanmış, bu eksikliğin inançla tamamlanabileceği düşünülmüştür. Sadece aklın yetersizliği değil bireyin de yetersiz olmasından kiliseye tam bağlılığın esas alınması gerektiği savunulmuştur. Skolastik düşünce, bireysel hayatla birlikte toplumsal hayatın bütününde de etkilidir. Siyaset, ekonomi ve hukuk gibi alanlarda belirleyici unsur dindir.

Rönesans'la başlayıp 15-17. yüzyıl aralığında Batı'da gelişen felsefi düşünce sistemine modern düşünce adı verilir. Skolastik felsefede olduğu gibi modern düşüncenin yarattığı değişim de hayatın her alanında gerçekleşmiştir. Modern düşüncede felsefe, bilimi temel almış ve kurumlar (kilise) yerine birey ve bireyin düşüncesi ön plana çıkarılmıştır. Bu dönemde felsefeye bilimsel yöntemin kılavuzluk etmesi beklenmiştir.

Bu bilgiler doğrultusunda;

I. Felsefe Rönesans'la beraber dinin etki alanından kurtulup bilimin etki alanına girmiştir.

II. Genelin düşüncesi yerine bireyin düşüncesine önem verilmeye başlanmıştır.

III. Din her dönemde düşünceye yön vermiştir.

IV. Akla duyulan güven her zaman ön planda olmuştur.

Yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I.

B) Yalnız III.

C) I ve II.

D) II ve IV.

E) I, III ve IV.

2. Skolastik düşünce tarzını reddeden hümanizm, özellikle kilisenin otorite olarak görülmesine karşı çıkmıştır. İnsanı MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesinin dogmatik etkisinden uzaklaştırmaya çalışan hümanizm ile kuşkucu felsefe yeniden önemli hâle gelmiştir.

Bu bilgiler ışığında Dante'nin 'İlahi Komedya' adlı eserinden alınan;

Ne Cehennem'in zifiri karanlığı,
ne alabildiğine bulut kaplı,
gezegensiz, yoksul bir gökyüzü,
gözlerime böyle kalın bir örtü örtmüştü,
ne de duyularımı köreltmişti,
üstümüze çöken bu duman gibi, öyle ki,
insan açık tutamıyordu gözlerini;
hem bilge hem dost rehberim, bunun üzerine
yanıma yaklaştı, omzunu uzattı.
Yolunu şaşırmamak, yaralanmasına, belki de
ölmesine yol açacak bir nesneye
çarpmamak için rehberinden ayrılmayan biri gibi,
leş gibi kokan bu havada ben de, sürekli:
"Sakın yanımdan ayrılayım deme" diyen rehberimi
dinleye dinleye yürüyordum.

şiirinde "Sakın yanımdan ayrılayım deme." **diyen rehberini aşağıdaki kavramlardan hangisi temsil eder?**

A) Tanrı B) Doğa C) Akıl D) Evren E) Sanat

3. Hümanizm, Antik Yunan felsefesine geri götüren bir düşünüşün sonucudur. Bu geri dönüş ile insan ve evren yeniden yorumlanmış, insanın yeniden özneleşmesinin yolunu açan bir yönelim olmuştur. Bu bakımdan hümanizm, insanın merkeze alındığı ve aklının öne çıkarıldığı bir bakış açısıdır.

Buna göre hümanist yönelimin aşağıdakilerden hangisine yönelik bir tepki olduğu <u>söylenemez?</u>

A) Felsefenin dini temellendirme çabası

B) Doğanın dogmatik bakışla açıklanması

C) Hayatın tüm unsurlarının geri planda oluşu

D) Toplumsal hayatın dünyevi oluşu

E) Bireyin geri planda kalışı

4. Bacon, insanlığa gerekenin bilimsel bir pratiğe dayanan yeni bir tutum ve yöntem bilgisi olduğunu düşünür. Bacon'a göre önce doğayı deneyler aracılığıyla gözlemleyip verileri toplamamız, ardından ne bildiğimizi çözümlememiz ve sonunda da ulaştığımız en güvenilir doğrulara göre hareket etmemiz gerekir. Öne sürdüğü bu "yeni mantık", bu yeni düşünme yolu Aristotelesçi tasımın (kıyasın) yerini alacaktır. Eski düşünme yöntemleri doğa yasalarının gerçek bilgisini üretecek durumda değildir. Bacon ancak yeni deneysel yöntemle doğaya egemen olunabileceğini düşünmektedir. Ancak doğaya egemen olmak için önce onu iyice tanımak, hangi nedensel yasalarla nasıl işlediğini iyice bir anlamak gerekmektedir: "Bilgi güçtür, egemen olmaktır." Fakat nedensel yasaların bilgisine ulaşmanın önünde bazı engeller bulunmaktadır. Bacon doğayı yorumlayarak açıklamaktan çok, ona ilişkin acele kestirimlerde bulunmamıza yol açan yanlış kanı ve önyargılara dayalı düşünceleri yani idolleri zihnin putları olarak adlandırır. İnsanoğlu doğayı kendi gerçekliği içinde kavrayıp ona egemen olmak ve doğru bilgilere ulaşmak istiyorsa, ilk yapması gereken şey, insan zihnine yer etmiş bu idollerden bir an önce kurtulmalıdır.

Buna göre doğaya egemen olmak aşağıdakilerden hangisi ile sağlanabilir?

A) Eski düşünme yöntemleri ile yeni yöntemleri birleştirerek varlığın bilgisine ulaşmak

B) Varlığın mutlak bilgisine ulaşmak zor olsa da yeni bilimsel yöntemin bunu sağlayacağına inanmak

C) Akıl ilkelerine göre bilim yapıldığında doğaya egemen olma yolunun açılacağının farkına varmak

D) Yeni bilim anlayışının ilkeleriyle doğanın bilgisine ulaşmayı engelleyen kuruntuları yok saymak

E) Olgular arasında var olan ilişkileri Tanrı'nın yasaları ile çözümlemek

5. Gerçeği arayanın yaşamında bir kez tüm nesnelerden kuşku duyması gerekir. Çünkü duyular bizi birçok kez yanıltmıştır. Matematik bilgisinde de aklımızı kullanırken yanılmış olabildiğimizden onlardan da kuşkulanmalıyız. Her şey şüpheli iken tek şüphe edilemeyecek şey kendi şüphemizdir. Şüphe etmek düşünmektir, düşünmek demek var olmak demektir. Descartes buradan hareketle felsefesinin temeline koyduğu başlangıç doğrusu olan "Düşünüyorum, o hâlde varım." sözüne ulaşır.

Descartes'ın "Felsefenin İlkeleri" isimli eserindeki bu ifadelerden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) İnsan için her şey şüphelidir.

B) Doğru bilgi elde edilemez.

C) Var olmak algılanmış olmaktır.

D) İnsan önce var olur, sonra düşünür.

E) İnsanın düşünmesi var oluşunun koşuludur.

6. Ütopya filozofun tasarladığı hayali bir devlet modelidir. Thomas More dönemin İngiliz devletinin uygulamalarını beğenmeyerek bir ütopya yazmıştır. Bu eseri dönemin siyasal yapısını eleştirmesi açısından önemlidir. More, özel mülkiyetin her türlü mutsuzluğun kaynağı olduğu fikrindedir. O, eserinde ütopya ismini verdiği bir ada ülkesi tasarlar; bu ülkede özel mülkiyet yoktur, sistem eşitlikçi bir zihniyetle düzenlenmiştir. Adada yöneticilerin halk tarafından seçilmesi gerektiğini belirten More, demokratik ve sosyal bir devlet tasarlar.

Buna göre More'un ütopya yazmasındaki temel amaç aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Dönemin İngiltere'sini yeni baştan düzenlemek

B) Siyasal unsurların yanlış taraflarını ortaya çıkartmak

C) İnsanların daha refah içinde yaşamasını sağlamak

D) İçinde yaşadığı şartları eleştirerek ideal bir devleti ortaya çıkartmak

E) Siyaset yapmanın zorluklarını ortaya koymak

7. 15-17. yüzyıl felsefesi, İlk Çağ felsefesine özlem duyan düşüncelerle doludur. Orta Çağ'ın dogmatik anlayışından sıyrılarak yeni bir insan anlayışı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bilim insanlarından Kopernik, Orta Çağ boyunca kabul görmüş Dünya merkezli evren sistemi yerine, Güneş merkezli bir evren düşüncesi ortaya atmıştır. Galileo Galilei, "Taşın niçin düştüğünü değil nasıl düştüğünü merak ediyorum." diyerek taşın düşme yasasını araştırmıştır. Bacon ise tümevarım yöntemine dikkatleri çekerek bilim insanlarına nasıl araştırma yapılacağını göstermiştir. Descartes, "Düşünüyorum, o hâlde varım." argümanı ile şüphe edilmeyecek apaçık bilgiye ulaşmaya çalışmıştır. Thomas More gibi düşünürler ise ideal devlet tasarımları kurgulamıştır.

Buna göre 15-17. yüzyıl felsefesinde aşağıdakilerden hangisinin öne çıkan görüşlerden olduğu <u>söylenemez?</u>

A) Hümanizm
B) Bilimsel yöntem
C) Kartezyen felsefe
D) Siyaset felsefesi
E) Varoluşçuluk

8. Francis Bacon'a göre insanoğlu doğaya egemen olmak istiyorsa bu uğurdaki tek doğru araç bilimdir. "Bilgi güçtür." ifadesi Rönesans'ın yeni doğa ve insan anlayışının etkisindeki Bacon'ın felsefesinin iki kelimelik özeti gibidir. Doğanın gücünün karşısına korkmadan çıkabilmenin yolu, Bacon'a göre bilgidir.

Buna göre insanı aşağıdakilerden hangisi doğa karşısında güçlü kılar?

A) İnsanın çalışma isteğinin artırılması
B) Geçmişten aktarılan bilgilerin doğru kabul edilmesi
C) Doğa yasalarının bilinmesi
D) İnsanın öğrenme yeteneğinin ön plana çıkarılması
E) İnsanın ahlaki olarak eğitilmesi

9. Newton yaptığı çalışmalar konusunda şu sözleri söyler: "Bilimsel öngörülerde bulunabiliyor olmamı, doğayı insanlara tanıtabilmemi, bilimde yeni bakış açıları getirebilmemi kısacası bunların her birini omuzlarında yükseldiğim kişilere borçluyum."

Newton bu sözlerinde bilimin aşağıdaki özelliklerinden hangisini vurgulamıştır?

A) Somutluk
B) Nedensellik
C) Birikimsellik
D) Olgusallık
E) Doğrulanabilirlik

10. Hobbes'a göre insan eylemlerinin biricik ve temel amacı hayatın korunması ve sürdürülmesidir. Kişinin eylemleri ne olursa olsun, ona iyi veya kötü diyen kişinin kendisidir. Herkes doğa tarafından eşit yaratılmıştır. Bu eşitlikte herkesin kendisi için iyi olanı ve haz vereni araması gayet doğal bir durumdur. Kişi daima yararına olanı yapar.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Bir kişinin, eylemleri her zaman kendi iyiliği içindir.
B) Her eylemde en yüksek amaç kişisel menfaatleri korumaktır.
C) Ahlaki değerler iyi-kötü bağlamında kişiden bağımsız olamaz.
D) İnsan kendini, başkalarının düşünceleri doğrultusunda gerçekleştirir.
E) Mutlak iyi veya mutlak kötü diye bir şey söz konusu değildir.

11. Felsefe tarihinde bazı düşünürlerin toplum tasarımları kurguladıklarını görmekteyiz. Thomas More'un "Ütopya"sı, Campanella'nın "Güneş Ülkesi" yeryüzünde gerçekleşmesi mümkün olmayan devlet tasarımları üzerine yazılmış eserlerdir.

Filozofları bu tarz bir toplum tasarımına iten düşünce aşağıdakilerden hangisi olabilir?

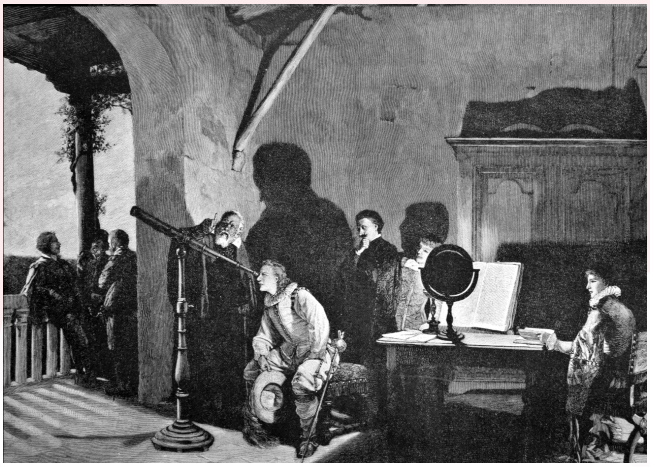
A) İnsanların yaşam standardını yükseltme isteği
B) İnsanlar arasındaki çatışmanın giderilmesi düşüncesi
C) İdeal bir toplum düzeni kurma hayali
D) İnsana verilen değerin artması düşüncesi
E) İnsanların özgür olma isteği

12. Machiavelli, bireyin mutluluğu için uğraşmaz. Bu öncelik onun umurunda bile değildir. Bütün amacı aslında sadece devletin bekası ve mutluluğudur. İnsanlar da bunun için vardır. Ona göre insan bir doğa gücüdür, canlı bir enerji kaynağıdır. Bu yüzden Hıristiyanlığın çizmiş olduğu mütevazı, alçakgönüllü insan tipine karşıdır. Onun özlemini çektiği insan tipi İlk Çağ insanı gibi atılgan ve üretken olanlardır. İnsan gerekirse ulvi bir amaç için devletin varlığını, kendi varlığına tercih edebilmelidir. Machiavelli'ye göre iki tür insan vardır: Tarihi yaşayanlar ile tarihi yapanlar. Malzeme olanlar ile mimar olanlar. Onun gönlü şüphesiz ikincisinden yanadır.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine <u>ulaşılamaz?</u>

A) İnsanın ontolojik varlığı ve iradesi üzerinde hiçbir otorite olamaz.
B) Cesareti ve mücadele azmiyle birey, kapasitesini sonuna kadar kullanmalıdır.
C) Birey ve devlet ilişkisinde, tercih bireysel olandan yana yapılmamalıdır.
D) Siyaset anlayışında devletin bütünselliği ön planda tutulmalıdır.
E) Bireyler, devletin devamı için kendisini feda edebilmelidir.

Aşağıda yer alan metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Bilimsel devrim, Nikolas Kopernik'in güneş merkezli teorisiyle ve 15. ile 16. yüzyıllarda eski Yunan atomculuğunun yeniden keşfi ile başladı. (...) Nikolas Kopernik Dünya'nın Güneş'le ilişkisine dair güneş merkezli teoriyi geliştirerek eğitimli insanların dünyaya bakışını değiştirdi. Bu güneş merkezli teori, güneşin ve diğer gezegenlerin Dünya'nın çevresinde döndüklerini savunan Batlamyus'un yer merkezli teorisinin yerini aldı.

(...)

Galileo Galilei, Kopernikçi sistemi savundu. En çarpıcısı, gök-yüzünün ve Dünya'nın aynı türde hareket ettiklerini ve gök-sel hareket için teleolojik – ya da ereksel- bir sistem varsay-manın gerekli olmadığını öne sürdü.(...)Galileo yerçekimi ve ivmelenme yasalarını kanıtlayarak modern mekanik bilimini kurmasıyla tanınır. (...) Felsefi açıdan, Gelileo gözlemlenebilen dünyanın tamamen doğal nedenlere dayandığı konusunda ısrar etti ama "geriye dönük çıkarım" a dayalı uzak ya da gözlemlenmemiş nedenlerin varsayılmasına karşı çıkmadı.

(...)

Francis Bacon deneyimsel (ampirik) bilimin yöntemlerini sistematikleştirdi. Ve bilimin insan yaşamını nasıl daha iyi kılabileceği konusunda bir program ortaya koydu.(...)Bacon'ın yöntemsel ilkelerini Kepler'in eliptik yörüngelere ilişkin teorisiyle birleştiren Isaac Newton bunlardan yararlanarak evrenin temel yapısını ve işleyiş yasalarını kapsayan şaheser bilimsel sistemini kurdu. Newton'ın çalışmaları ise en azından 20. yüzyılın başlarında Albert Einstein'ın geliştirdiği teori-lere kadar geçerliliğini koruyacaktı.

Naomi Zack'in *A'dan Z'ye Felsefe* adlı yapıtından alınmıştır.

1. Önceki felsefi dönem olan Orta Çağ Felsefesi ile 15-17.yy bilimsel çalışmalarını birlikte düşündüğünüzde, bilimsel gelişmeler, felsefe alanında ne tür bir değişime sebep olmuş olabilir?

.....

.....

2. Ortaya konulan bilimsel açıklamaların değişebiliyor olmasını bilim ve felsefe açısından nasıl yorumlarsınız?

.....

.....

Aşağıda verilen açıklamaları ve metinleri okuyup metne ilişkin soruları cevaplayınız.

1. Açıklama

15-17. yüzyıl felsefesi bilimsel gelişmelerin art arda yaşandığı dönem olmuştur. Bu döneme kadar Aristoteles fiziği ve Batlamyus tarafından öne sürülen evren modeli kabul edilmiştir.

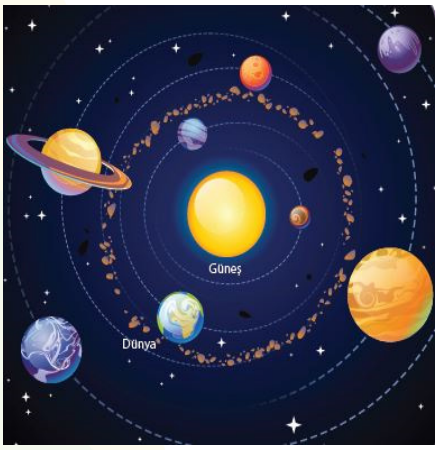

Şekil: Yer merkezli evren sistemi (Temsilî)

Aristoteles'in evren tablosu duyu ve gözleme dayanır. Aristoteles evren modeli; Orta Çağ evren modeline ilham verse de temelde farklılıkları vardır. Aristoteles'in bilimi MS 2. ve 15. yüzyıl evren açıklamasından farklı olarak araç değil gerçeği anlama amacı taşır. Batlamyus, Aristoteles gibi dünyayı evrenin merkezi olarak kabul etmiştir. Onun evren modelinde yer sabittir. Ona göre eğer yer hareketli olsaydı üzerindeki nesne ve canlıların düşmesi gerekirdi.

2. Açıklama

Yeni doğa anlayışı tek bir düşünür tarafından oluşturulmamıştır. Birçok düşünürün ortaklaşa ortaya koyduğu bir görüştür.

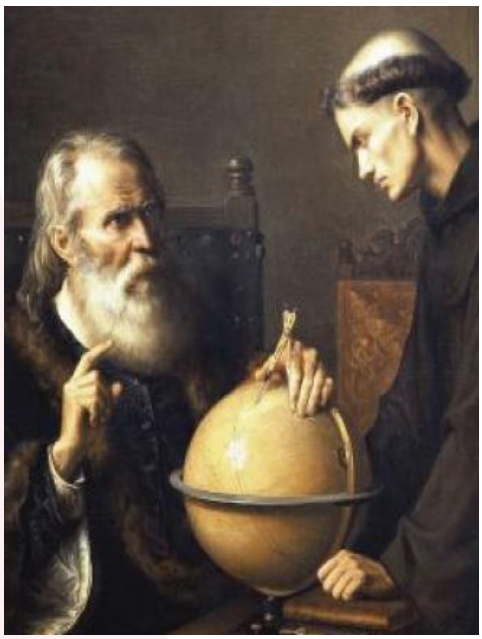
Şekil: Güneş merkezli evren sistemi (Temsilî)

Kopernik, yeni doğa anlayışının son hâline en çok yaklaştığı filozoflardan biridir. Kilisenin de resmî görüşü olan, temeli Aristoteles ve Batlamyus'a dayanan yer merkezli evren modelinin yerine yeni bir evren modeli koymuştur. Doğayı anlamak için şimdiye kadar bakılanın tam tersi bir bakışa ihtiyaç olduğunu düşünmüştür. Artık sonsuz genişlikte bir evren vardır. O güne kadar evrenin merkezinde dünyanın olması nedeniyle her varlık insan için yaratılmış olarak algılanmıştır. Oysa Kopernik bunu temelden sarsmış, dünya artık sonsuz evren karşısında bir toz zerresi gibi kalmıştır. Bu yönü ile Kopernik'in felsefesi insan, doğa ve evrene dair kavrayışı farklı bir şekilde yorumlar. Bu düşünce köklü düşünsel bir değişimi beraberinde getirmiş, o güne kadar sarsılmaz kabul edilen gerçekler sorgulanmıştır. Bununla birlikte görüşünün Aristoteles ve Batlamyus'un görüşlerinden tek farkı dünyanın hareket ettiği bilgisidir.

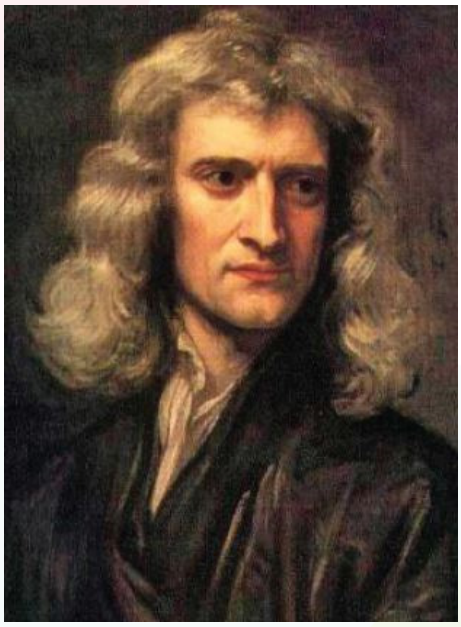
Görsel: Bacon

15-17. yüzyılın reformcu filozoflarından biri de F. Bacon'dur. Bacon "Bilgi, güçtür." sözü ile var olan tüm bilgi anlayışlarını bir kenara itip bilimlerin ve bilginin yeniden baştan yapılanması gerektiğini söyler. Eleştirilerinin merkezinde skolastik düşüncenin odağında olan Aristoteles vardır. Aristoteles'in önce neyin doğru olduğuna karar verip sonra deney yaparak bilgiye ulaştığı tümdengelim yöntemine karşı tümevarım yöntemini koymuştur. Bacon'a göre gerçeğin kendisini araştırmak filozofun görevidir. Bunu yaparken insan zihni, geleneğin geçersiz kavramalarından, önyargılardan ve yanlış fikirlerden arınmalıdır.

Görsel: Galileo

Kopernik'in ortaya koyduklarını Galileo daha da uzağa taşımış, modern fiziğin temelini oluşturmuştur. Matematik, fizik ve felsefe okuyan Galileo; o güne kadar kabul görmüş olan yöntem anlayışını eleştirerek bilimsel yöntemi yeniden temellendirmiştir. Ona göre doğanın dili matematiktir. Deney ile matematiği birleştirerek yeni bir yöntem oluşturmuştur. Doğayı anlama çalışmalarında bakışını evrene yönelterek yaptığı teleskopla incelemeler yapmıştır. Aristotelesçiler, görüşlerinin sarsılmasından korktukları için teleskopla gökyüzüne bakmaya dâhi yanaşmamışlardır. Çünkü Aristoteles'in modelinde gökyüzünün değişmez bir düzeni vardır. Gezegenler bu düzen içinde belirli düzgün daireler çizerler. Galileo, doğada bir matematik düzeni olduğu savı ile Aristoteles'e karşı çıkmıştır. Teleskopla yaptığı gözlemler sonucunda Aristotelesçi doğa anlayışına dayandırılmış olan yer merkezli evren anlayışının yıkılmasını sağlamıştır. Galileo, her buluşu ile bir yandan bu değişmez düzeni sarsarken diğer yandan da o güne kadar kabul edilen doğruları sorgulanabilir hâle getirmektedir.

Görsel: Newton

Newton'la birlikte artık modern bir bilimden bahsetmek mümkündür. Deney ve gözlemi hipotez ve kuramları sınamak için kullanarak deneysel yöntemi bir adım öteye taşımıştır. "Doğa Felsefesinin Matematiksel İlkeleri" kitabında cisimlerin hareketini mekanik ilkelerle açıklamıştır. Galileo; matematiği bir yöntem olarak kullanmış, bilimsel yönteme yeni bir yorum getirmiştir. Newton'u doğanın matematiksel yöntemle incelenmesi üzerine ortaya koyduğu yöntem çalışmasında görmekteyiz. Newton, Galileo'nun ortaya koyduğu fizik teoriyi geliştirerek dinamiğin temellerini kurmuştur. Kopernik ve Galileo'nun açtığı yolda kapalı ve sonlu bir evren modelinden sonsuz bir evren anlayışına geçiş gerçekleşmiş ve bu gelişmeler Newton ile birlikte bilimde yeni bir dönemi başlatmıştır. Newton, Aristoteles'in bölünmüş evren modelinin karşısına bütün bir evren modeli çıkarmıştır. Kopernik ve Galileo, gezegenlerin hareketlerini açıklarken Newton, sistematik bir yaklaşımla bu hareketin nedenlerini açıklamıştır. Artık evreni sistematik bilimsel yöntemlerle nesnel olarak anlamak mümkündür. Newton'a göre gözlenebilir doğanın yasaları bilimsel yöntemlerle anlaşılır hâle gelmiştir.

3. Açıklama

Aristoteles'in ortaya koyduğu yer merkezli evren modelinin ve bilimsel yöntem anlayışının artık sorgulanma ve yerini yeni modellere bırakma zamanı gelmişti. Kopernik'le başlayıp Newton'a kadar devam eden bu dönem birçok bilimsel ve düşünsel bilginin tüm zorluklara rağmen ortaya konulduğu dönem olmuştur. 15 ve 17. yüzyılda bilim ve felsefenin ortaya koyduğu bilgiler, kilise tarafından benimsenen bilgilerle karşı karşıya geldiğinde düşünürler ağır cezalarla karşılaşıyordu. Yine de bilim hızla gelişmeye yeni bilgiler durmaksızın ortaya çıkmaya devam etti. Tüm bunlara rağmen Kopernik'in kitabı basılmıştır. Kitaba gelecek tepkileri azaltabilmek amacıyla ön sözüne "Bu kitabın varsayımlarıyla ilgilenen okuyucuya..." ile başlayan bir metin eklenmiştir. Galileo, dünyanın döndüğüne dair düşüncelerinden dolayı engizisyonda yargılandığında görüşlerinden vazgeçmesi istenmiştir. Mahkeme huzurunda bunu kabul eden Galileo, daha sonra bu dönemin sembolü olacak sözünü söylemiştir. "Eppur si muove!" "Ve yine de hareket ediyor."

1. Kopernik ve Galileo'nun, Aristoteles-Batlamyus'un evren anlayışına itirazının nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

2. Bacon'ın görüşlerinin yaşadığı dönemin bilimsel ve felsefi düşünüşüne etkileri nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

3. Bacon'a göre bilimin ilerlemesinin önündeki engeller nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

4. Newton'un görüşlerinin Kopernikus ve Galileio'dan farkı neler olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

5. Aristoteles ve Batlamyus'un yer merkezli evren anlayışına karşı yapılmış olan sorgulamaların bilimin gelişmesindeki rolü nedir?

.....

.....

Aşağıda verilen örnek soru çözümünü inceleyerek siz de verilen diğer sorunun çözümünü altındaki noktalı yerlere yazınız.

ÖRNEK SORU ÇÖZÜMÜ:

Modern bilimin öncüleri olarak kabul edilen Copernicus, Kepler, Galileo, Newton astronomi alanından başlayarak bilim anlayışında önemli bir dönüşüme yol açtılar. Onların katkısıyla hakikat arayışında engel oluşturan geleneksel bakıştan vazgeçildi. Hatta otoritelerin bilimde yeri olmadığına inanılmaya başlandı. "X doğrudur." biçimindeki bir önermeye artık "Hangi otorite bunu söylüyor?" sorusuyla değil, "Bununla ilgili kanıtınız ne?", "Deliliniz nerede?" diye karşılık verilir oldu. Sonunda otoriteler de eleştirel sorgulamaya açık, hesap sorulabilir olarak görüldü.

Bu parçaya göre bilimin modernleşmesi aşağıdakilerden hangisine dayandırılabilir?

(Bu soruda paragrafta modern bilimin öncülerinin olgusal olana, deney, gözlem ve kanıtlamaya yönelmesi ile dogmatik bakış açısının yıkıldığı, yerine kanıtlara dayalı bir bilimsel anlayışın geliştiği vurgulanmaktadır. Buna göre seçeneklere bir bakalım;)

A) Hakikati arama çabalarının ağırlık kazanmasına

(Bu seçeneğe baktığımızda, hakikati arama çabasından söz edildiğini görüyoruz. Hakikati arama çabaları her dönem söz konusudur fakat bu arama çabasına verilen cevaplar değişmektedir. Hakikatin ne olduğuna ilişkin her türlü cevap verilebilir. Bu sebeple doğru cevabımız bu değildir.)

B) Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi aranmasına

(Bilimsel çalışmalarda neden sonuç ilişkisi kurma çabası mutlaka vardır fakat bu parçada buna vurgu yapılmamıştır. Bu sebeple doğru cevabımız bu seçenek de olamaz.)

C) Yöntem problemlerinin çözülmesine

(Parçada yöntemle ilgili bir vurgu yoktur. Bilimsel çalışmaların sadece kanıtlanabilir olmasına ilişkin bir vurgu vardır. Bu sebeple doğru cevap bu seçenek de değildir.)

D) Düşünmenin mantık ilkelerine dayandırılmasına

(Bilimsel yöntemde düşünme mantık ilkelerine dayandırılır fakat bu parçada kanıtlanabilirlik vurgusu yapıldığı için doğru cevap bu değildir.)

E) Dogmatik anlayışın yıkılmasına

(Doğru cevap budur. Çünkü bu parçada hiçbir şeyin olduğu gibi kabul edilmeyeceğine, kanıtlanabilirlik, eleştirel ve sorgulanabilir olma zorunluluğuna vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla bilimin modernleşmesi buna bağlıdır.)

Doğru cevap E seçeneğidir.

SORU:

Bilimlerin keşfi için önerdiğim yol, düşüncelerin keskinliğine ve güçlülüğüne çok az şey bırakır. Tersine tüm düşünceleri ve anlayışları neredeyse aynı düzeye yerleştirir. Tıpkı düz bir çizgi ya da kusursuz bir daire çizmede olduğu gibi, eğer tek başına elle yapılıyorsa her şey elin titremesine ve alışkanlığına bağlıdır. Oysa bu, cetvel veya pergel yardımıyla çiziliyorsa ya ele çok az bağlıdır ya da hiç bağlı değildir.

Francis Bacon'ın Novum Organum adlı eserinden alınan bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

(.....

.....

.....

.....

.....**)**

A) Bilimsel bilgi

(.....

.....

.....

.....**)**

B) Bilimsel yöntem

(.....

.....

.....

.....**)**

C) Bilimsel etkinlik

(.....

.....

.....

.....**)**

D) Bilimsel ürün

(.....

.....

.....

.....**)**

E) Bilimsel yasa

(.....

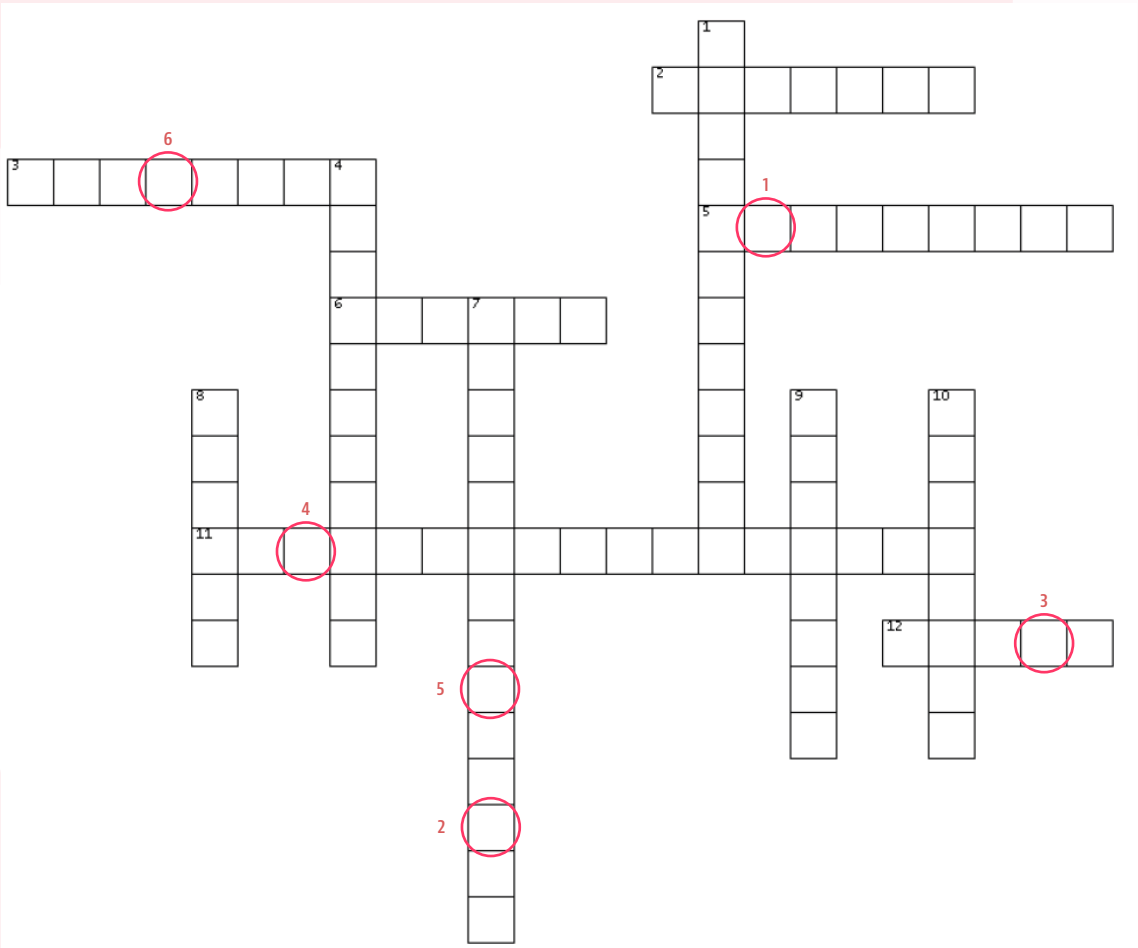
.....

.....

..... **)**

Doğru cevap:

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

2. Hem felsefede hem de mekanik alanda yapmış olduğu çalışmalarıyla tanınan, bilimsel çalışmalarını olgu ve gözleme dayandırarak doğayı matematiksel bir dil ile açıklamaya çalışan düşünür

3. İnsanın merkeze alındığı ve aklının öne çıkarıldığı anlayış

5. Francis Bacon'ın Aristoteles'in "tümdengelim" yöntemine karşı öne sürdüğü yöntem

6. İnsanların doğal durumda eşit olduklarını, birbirleriyle mücadele ettiklerini, bu sebeple yapay olan devlet sistemine geçtiklerini belirten düşünür

11. Hobbes' a göre insanların haklarını bir yöneticiye devretmesi

12. Aristoteles'in "tümdengelim" yöntemine karşı çıkarak, düşüncenin önünde engeller, yani ''idoller'' vardır diyen düşünür

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Descartes'ta birbirine indirgenemeyen iki alt tözden oluşan ve aynı zamanda sonlu olan ruh ve madde tözleri

4. Ulus devletini öngören, prensin mutlak güç sahibi olması gerektiğini ve bütün kurumların ona bağlı olmasının zorunlu olduğunu belirten "Amaca ulaşmak için her yol mübahtır." diyen düşünür

7. Gözlem, kontrollü deney, hipotez ve matematiksel hesaplamalar kullanılarak yapılan çalışma

8. "Hareket yasaları"nı ortaya koyan, günümüzde yer çekimi kanunu olarak bilinen "Kütle Çekim Yasası"nı keşfeden düşünür ve bilim insanı

9. Güneş merkezli evren görüşü ve gök cisimleriyle dünyadaki cisimlerin fiziksel özelliklerinin aynı olduğunu savunan düşünür

10. "Yeniden doğuş" anlamına gelen Avrupa'da yaşanan bir dönemin adı

ANAHTAR KELİME

1 2 3 4 5 6

Kelime Avı

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden doğru kelimeyi bularak kutucukların içine yazınız. Renkli harflerden yola çıkarak anahtar cümleyi bularak yazınız.

1. Descartes felsefesi →

EEZESTKFNRFELYAE

2. Düalist 17.yy filozofu →

SRECTDEAS

3. Descartes'ta kendinden başka hiçbir şeye ihtiyacı olmayan töz →

AAANTÖYTZR

4. Hayalî devlet →

PTYAOÜ

5. Platon'un ideal yaşam düzeni hakkında yazdığı eseri →

ELDVET

6. İstenmeyen ütopya →

UYPOTKIÜOSRAK

7. Descartes'in açık-seçik bilgiye ulaşma yöntemi →

EEHODKÜŞİMPT

8. Bacon'a göre ön yargılar →

LİDO

9. İkicilik →

İÜLMZAD

10. Campanella' nın eseri →

İGESKÜŞNLÜE

11. Tekçilik →

ZMMİNO

ANAHTAR CÜMLE

B				
	1	2	3	4

		Ç				
3	5		6	7	8	

Aşağıda yer alan anahtar kelimeyi, yasak kelimeleri kullanmadan açıklayınız. Kelimeyle ilgili felsefi soru ya da sorular oluşturunuz.

Anahtar Kelime: **Modern düşünce**

Yasak Kelimeler:
- Bilim
- İnsan
- Hukuk

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime: **Hümanizm**

Yasak Kelimeler:
- İnsan
- Sevgi
- Düşünce Akımı

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime: **Ütopya**

Yasak Kelimeler:
- İdeal
- Devlet
- Düşsel

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

CEVAP ANAHTARI

EŞLEŞTİRME

1. F
2. I
3. D
4. H
5. İ
6. C
7. A
8. E
9. G
10. B

BOŞLUK DOLDURMA

1. Skolastik Düşünce
2. Hümanizm
3. Francis Bacon
4. Kartezyen felsefe
5. Descartes
6. Hukuk Felsefesi
7. Thomas Hobbes
8. İstenen Ütopyalar
9. Galileo
10. Newton

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. C
2. C
3. D
4. D
5. E
6. D
7. E
8. C
9. C
10. D
11. C
12. A

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Ortaçağ felsefi döneminde bilim de felsefe de dinin etkisi altında kalmıştır. Dini bilgilere ve inançlara uygun olmayan bilimsel ve felsefi açıklamalar dışlanmıştır. Dolayısıyla ortaçağ felsefesinde akıl değil inanç merkezde olmuştur. Ancak 15.-17. yy felsefi döneminde yapılan bilimsel çalışmalarla beraber, otoritelere duyulan güven ve bağlılık azalmaya başlamış, akıl ön plana çıkmıştır. Bu dönemde bilim insanları gibi filozoflar da öte dünyadan doğaya yönelmiş, doğa olaylarını akılla ve doğa yasalarıyla açıklamaya çalışmışlardır. Felsefede varlığa bakış değişmiştir. Felsefenin konusu insan, doğa ve evren olmuştur. Birey ön plana çıkmıştır. Ayrıca bu dönemdeki çalışmalar bazı felsefi görüşlerin doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur.

2. Bu, bilimin durağan olmadığını, eleştiriye ve dolayısıyla gelişmeye açık olduğunu gösterir. Benzer şekilde felsefenin de doğruyu bulma yolundaki çabasının bitmediğini, sürecin en başında felsefe çatısı altında bulunan ancak daha sonra kendi yöntem ve amacını belirleyip felsefeden ayrılmış olan bilimlerin de yöntemini, amacını, sonucunu vs. sorgulayarak düşünsel ve bilimsel birikime katkı sağlamaya devam ettiğini gösterir.

BECERİ TEMELLİ

1. Aristoteles'in evren modeli duyuların ona yansıttığı şekildedir. Evreni ay altı ve ay üstü diye ikiye ayırmıştır. Dünya sabit ve ay üstü gezegenler iç içe geçmiş kürelere çakılı hâlde bulunuyordu. Bu bölümde döngüsel ve dairesel bir yer değiştirme hareketi vardır. En üstte ise değişimin mümkün olmadığı sabit yıldızlar bulunmaktadır. Batlamyus, büyük ölçüde Aristoteles'ten etki¬lenmiştir. Yerin döndüğü fikrine "Eğer yer dönseydi üzerindeki varlıklar sabit duramaz, düşerlerdi." diyerek karşı çıkmıştır.

2. Bacon, yöntem sorgulaması yaparak tümevarım yöntemini or¬taya koymuştur. Bu yöntem gözlem ve deneyime dayalıdır. Bacon, bilgi anlayışına eleştiri getirerek uygulamalı bilimsel bilgi üzerine çalışmıştır. Bilimlerin sınıflandırılması üzerine yenilikçi çalışmalar yapmıştır.

3. Bacon'a göre bilimsel bilginin önündeki en büyük engel otoriteyi sorgulamaksızın ona boyun eğmektir.

BECERİ TEMELLİ

4. Newton'un bilimsel yöntemi, daha kapsamlı ve evrende var olan her şeyin nedenlerini açıklamaya yöneliktir.

5. Sorgulamaları sınırlandıran skolastik düşünceye karşın ortaya konmuş tüm bilgileri sorgulayan yeni bir düşünsel bakış açısı bu döneme hâkim olmuştur. Bilgiye ulaşmanın yeni yöntemleri tartışılmış, bu yöntemlerle elde edilen bilimsel bilgiler doğa yasalarını yalın bir şekilde kavranılır hâle getirmiştir. Beraberinde bilime olan merak artmış ve bu düşünsel ortam, birçok bilim dalının doğuşuna ortam hazırlamıştır. Bilimsel gelişmeler filo¬zofların bilgi, varlık, siyaset ve değer alanında yeni sorgulamalar yapmalarına neden olmuştur. İnsanı ve evreni yeniden anlama ve anlamlandırma felsefede yeni bakış açılarının doğuşunu beraberinde getirmiştir.

ÇÖZÜMÜ SİZ YAZIN

17. yüzyıl modern felsefenin öncü filozofu Bacon parçada "bilimlerin keşfi için önerdiğim yol" derken, cetvel ve pergel yardımıyla çiziliyorsa derken B seçeneğindeki bilimsel yöntemi vurgulamıştır. Bilimsel yöntem bilimsel çalışmada izlenen yoldur. Önerdiği yol aslında tümevarımdır. Parçada da önerdiği yol düşünce ve anlayışları aynı düzeye yerleştiren bir yoldur, bu yol Bacon'da tümevarımdır. Aristoteles'in "tümdengelim" yöntemine karşı "tümevarım" yöntemini öne sürmüştür. Bacon bu düşünceleriyle bilimsel araştırmanın önünü açmış ve ona yöntem kazandırmıştır.

A) Bilimsel bilgi

(Bilimsel yöntemle elde edilen ve bilimsel ölçütlerle doğruluğu gösterilebilen bilgi türüdür. Parçada bu yöntemle ulaşılan bilgiden söz edilmemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevap olamaz.)

B) Bilimsel yöntem

(Bilimsel çalışmalar yapılırken izlenen tüm yollar bilimsel yöntemdir. Parçada da tüm çalışmaları neredeyse aynı düzeye taşıyacak bir yöntemden söz edilmektedir. O halde doğru cevabımız bu seçenektir.)

C) Bilimsel etkinlik

(Bilim insanlarının bilimsel çalışmalarının genel adıdır. Parçada bilim insanlarının çalışmalarına genel bir vurgu yapılmamıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevap olamaz.)

D) Bilimsel ürün

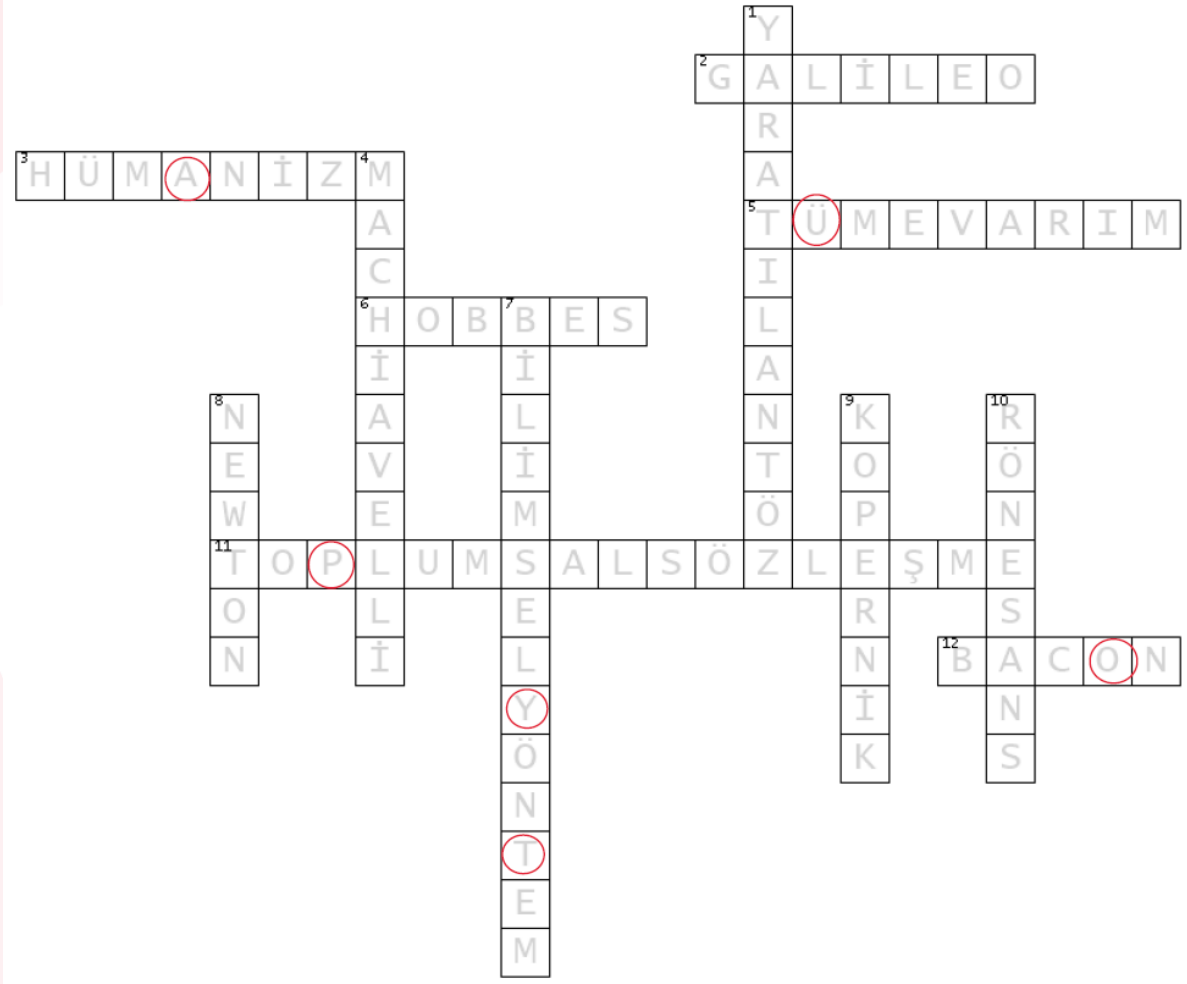
(Bilimsel çalışmalar sonucunda ortaya konulan ürünleri ifade eder. Parçada bilimsel çalışmaların sonucuna dair bir vurgu bulunmamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevap olamaz.)

E) Bilimsel yasa

(Bilimsel teorilerin matematiksel kesinlikte ifade edildiği aşamadır. Parçada bilimsel yasaya ulaşacak yöntemden söz edilmekte fakat bilimsel yasaya vurgu bulunmamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevap olamaz.)

Doğru Cevap B seçeneğidir.

BİL-BUL-ÇÖZ

ANAHTAR KELİME:

ÜTOPYA

KELİME AVI

EEZESTKFNRFELYAE

K	A	R	T	E	Z	Y	E	N
		8						

F	E	L	S	E	F	E

SRECTDEAS

D	E	S	C	A	R	T	E	S

AAANTÖYTZR

Y	A	R	A	T	A	N

T	Ö	Z

PTYAOÜ

Ü	T	O	P	Y	A
7					

ELDVET

D	E	V	L	E	T
			2		

UYPOTKIÜOSRAK

K	O	R	K	U

Ü	T	O	P	Y	A	S	I
	6						

EEHODKÜŞİMPT

M	E	T	O	D	İ	K
					1	

Ş	Ü	P	H	E

LİDO

İ	D	O	L

İÜLMZAD

D	Ü	A	L	İ	Z	M
	5					

İGESKÜŞNLÜE

G	Ü	N	E	Ş
3				

Ü	L	K	E	S	İ
					4

ZMMİNO

M	O	N	İ	Z	M

ANAHTAR CÜMLE:

B	İ	L	G	İ
	1	2	3	4

G	Ü	Ç	T	Ü	R
3	5		6	7	8

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM MATERYAL

http://ogmmateryal.eba.gov.tr